

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

GENEL KURUL
KARAR

İSA ÇETİN BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2019/2284

Karar Tarihi : 11/1/2024

Başkan : Zühtü ARSLAN
Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekili : Kadir ÖZKAYA
Üyeler : Engin YILDIRIM
Muammer TOPAL
M. Emin KUZ
Rıdvan GÜLEÇ
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Selahaddin MENTEŞ
Basri BAĞCI
İrfan FİDAN
Kenan YAŞAR
Muhterem İNCE
Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR
Başvurucu : İsa ÇETİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, mesleğe kabul kararının Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından kaldırılması işlemine karşı açılan davanın incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/1/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

6. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

7. İkinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Adli Yargı Hâkim ve Savcı Adaylığı Yarışma Sınavına İlişkin Süreç

9. Başvurucu; Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezince (ÖSYM) 6/5/2012 tarihinde gerçekleştirilen Avukatlar İçin Adli Yargı Hâkim ve Savcı Adaylığı Yarışma Sınavı'na katılmıştır.

10. ÖSYM 29/8/2012 tarihli ve 2012/24 sayılı işlemiyle söz konusu sınavın iptaline ve eş değeri ile tekrarlanmasına karar vermiştir.

11. Başvurucu, bu işlemin şahsına ilişkin kısmının iptali talebiyle dava açmıştır.

12. Ankara 15. İdare Mahkemesi 24/4/2013 tarihli kararıyla dava konusu işlemi iptal etmiştir. Kararın gerekçesinde, sınavda kesin olarak kopya çekildiğinin, sınav soru ve cevap anahtarının sınav öncesinde bir kısım adaya ulaştırıldığı somut olarak belgelendirilemediği belirtilmiş; kopyaya ilişkin sınav sonrası yapılan tespitlerin çok az sayıdaki aday üzerinde birleştiği, sınava usulüne uygun şekilde başvuruda bulunarak başarılı olanların düzenli idare ve hukuki güvenlik ilkeleri uyarınca, elde ettikleri hakların korunmasını bekleme hakkına sahip oldukları vurgulanarak idarenin kusurundan kaynaklanan birtakım olumsuzluklardan usulüne uygun şekilde sınava katılıp başarılı olanların sorumlu tutulması yoluna gidilemeyeceği ifade edilmiştir.

13. Anılan karar, ÖSYM tarafından temyiz edilmiştir. Danıştay Onikinci Dairesi 8/5/2014 tarihinde kararı onamıştır. ÖSYM'nin karar düzeltme talebinin de aynı Dairece 25/12/2014 tarihinde reddedilmesi üzerine karar kesinleşmiştir.

B. Başvurucunun Mesleğe Kabul Kararının Kaldırılmasına İlişkin Süreç

14. Başvurucunun hâkimlik stajını tamamlaması sonrasında HSK tarafından 23/1/2014 tarihinde mesleğe kabulü yapılmıştır. Başvurucu, Pervari hâkimi olarak mesleğe başlamıştır.

15. Başvurucunun mesleğe kabul kararı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (Hâkimler ve Savcılar Kurulu/HSK) Üçüncü Dairesinin 11/6/2015 tarihli ve 2015/6279 sayılı kararıyla kaldırılmıştır, HSK kararında;

i. Ön mesele olarak başvurucunun da aralarında olduğu hâkim ve Cumhuriyet savcılarının mesleğe alınmaları sırasında adaylık şartlarını taşıyıp taşımadıkları hususu değerlendirilmiştir. Bu kapsamda;

- ÖSYM Başkanlığının 28/8/2012 tarihli ve İR-2012/01 sayılı inceleme raporunda, 12/12/2012 tarihli ve 1861/46411 sayılı yazısında yer alan tespitler ile,

- Ankara Cumhuriyet Başsavcılığında yapılan soruşturma sırasında, alanında uzman bilirkişilerce genel kabul gören yazılım programlarının uygulanarak matematiksel veriler ile adaylara ait kitapçıkların incelenmesi sonucu elde edilen 10/2/2015 ve 2/3/2015 tarihli raporlarda, sınavlara ait soruları elde ettiklerine ve kullandıklarına yönelik kanaat/kuvvetli kanaat oluştuğu birlikte değerlendirilmiştir.

ii. Başvurucunun da aralarında olduğu hâkim ve Cumhuriyet savcılarının mesleğe kabul kararları 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 8. maddesinin (ı) ve (j) bentlerinin delaletiyle aynı Kanun'un 53. maddesinin (b) bendi uyarınca kaldırılmış ve görevlendirmeleri sona erdirilmiştir.

iii. Adli soruşturmanın yürütülmesi için dosyanın bir nüshasının Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar verilmiştir.

iv. Disiplin yönünden gereğinin takdir ve ifası için kararın bir örneğinin Bakanlığa gönderildiği belirtilmiştir.

16. HSK Üçüncü Dairesinin 11/6/2015 tarihli ve 2015/6279 sayılı kararında ayrıca Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen 2014/20429 sayılı soruşturma kapsamında alınan 10/2/2015 ve 2/3/2015 tarihli uzman bilirkişi raporlarında adayların cevap örnektülerinin incelenmesinde iki farklı yazılım kullanıldığı, bu yazılımlarda hesaplanan omega indeksi ile çoktan seçmeli sınavlarda kopya çekme girişimlerinin tespit edilmesinin amaçlandığı belirtilmiştir. Bu raporda başvurunun adı *"her iki yazılım tarafından da cevap örnektüleri arasında birden fazla kişi ile benzerlik olduğu tespit edilen ve rastgele doğru cevap bulma olasılığı bulması olasılığı 0,01 ve altı olan adaylar"* arasında sayılmıştır.

17. Başvurucunun mesleğe kabul kararının kaldırılması kararına karşı yaptığı yeniden inceleme talebi HSK Üçüncü Dairesinin 6/9/2016 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Başvurucunun bu karara karşı 24/11/2016 tarihli dilekçeyle yaptığı itiraz HSK Genel Kurulunun 1/2/2017 tarihli ve 2017/15 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

18. Başvurucu; HSK Üçüncü Dairesinin 11/6/2015 tarihli ve 2015/6279 sayılı işleminin iptali, maaş ve özlük haklarının iadesi talebiyle 6/3/2017 tarihinde dava açmıştır.

19. Ankara 12. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 15/3/2017 tarihinde başvurunun hâkimlik mesleğine kabul kararının kaldırılmasına ilişkin HSK Üçüncü Dairesi kararına karşı Anayasa'nın 159. maddesinin onuncu fıkrası uyarınca yargı yoluna başvurulmasının hukuken mümkün olmadığı gerekçesiyle davanın incelenmeksizin reddine karar vermiştir.

20. Başvurucunun istinaf talebi, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesinin 20/12/2018 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

21. Nihai karar, başvurucuya 14/1/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 18/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

C. Başvurucunun Kanun Hükmünde Kararname ile Kamu Görevinden Çıkarılmasına İlişkin Süreç

22. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış ve bu nedenle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmiştir. OHAL 19/7/2018 tarihinde son bulmuştur. Kamu makamları ve yargı organları olgusal temellere dayanarak bu teşebbüsün arkasında Türkiye’de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmiştir (*Aydın Yavuz ve diğ.leri* [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-25).

23. Darbe teşebbüsü sonrasında yürürlüğe giren kanun hükmünde kararnamelerle (KHK) bazı kamu görevlileri görevlerinden uzaklaştırılmıştır. Başvurucu da bu kapsamda 2/1/2017 tarihli ve 679 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile kamu görevinden çıkarılmıştır. Söz konusu KHK’da başvurunun ünvanına “*adli yargı hâkim aday*” olarak yer verilmiştir.

24. Başvurucu, kamu görevinden çıkarılması işlemine karşı OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonuna (Komisyon) başvuru yapmıştır. Komisyon 28/2/2018 tarihli ve 2018/5652 sayılı işlemle başvurunun talebini reddetmiştir. Başvurucunun bu işlemin iptali talebiyle açtığı dava Ankara 19. İdare Mahkemesinin 9/5/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

25. Başvurucunun istinaf talebi Ankara Bölge İdare Mahkemesi 13. İdari Dava Dairesinin 3/2/2021 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kayıtlarından başvurunun bu karara karşı yaptığı temyiz başvurusunun Danıştay Beşinci Dairesinde derdest olduğu görülmüştür.

D. Başvurucu Aleyhine Başlatılan Ceza Soruşturmasına İlişkin Süreç

26. Ankara 15. Ağır Ceza Mahkemesinde (Ağır Ceza Mahkemesi) başvurunun da aralarında bulunduğu sanıklar hakkında silahlı terör örgütüne üye olmak, resmî belgede sahtecilik, kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçlarından dava açılmıştır. Ağır Ceza Mahkemesince 11/10/2018 tarihinde başvurunun resmî belgede sahtecilik suçu yönünden suçun unsurlarının gerçekleşmemesi nedeniyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 223. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendine dayanılarak beraatine, FETÖ/PDY’ye üye olduğu anlaşıldığından bu suç yönünden 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkemece ayrıca başvurunun Avukatlar İçin Adli Yargı Hâkim ve Savcı Adaylığı Yarışma Sınavı’nın sorularını ele geçirip haksız biçimde sınavı kazandığı gerekçesiyle kamu kurum ve kuruluşlarının zararına nitelikli dolandırıcılık suçunu işlediği gerekçesiyle başvurucuya 3 yıl 6 ay hapis ve 170.900 TL para cezası verilmiştir.

27. İstinaf başvurularını inceleyen Ankara Bölge Adliye Mahkemesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 22. Ceza Dairesi başvuru hakkında verilen kararı 14/7/2020 tarihli kararla bozmuştur. Bozma kararında başvurucuya ilişkin olarak kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçu yönünden eksik ceza tayin edildiği, başvurunun 23/10/2011 ve 13/11/2012 tarihlerindeki avukatlıktan hâkimliğe geçiş sınavlarına katılmamasına rağmen bu

sınavlarda aldığı puanlarla ilgili değerlendirmenin hükme esas alındığı belirtilmiş; öte yandan kararda, başvurunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunun tarihinin 14/2/2017 yerine 6/3/2017 yazılması gerektiği ifade edilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi kararında ayrıca diğer sanıklar yönünden de bazı usule ve esasa ilişkin bozma gerekçelerinin bulunduğu görülmektedir. Bozma üzerine başvurunun yargılamasına Ankara 15. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2020/217 sayılı dosyası üzerinden devam edilmiştir. Anılan Mahkemenin 25/7/2023 tarihli kararıyla başvurunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan 7 yıl 6 ay hapis, kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçundan 8 yıl 16 ay 15 gün hapis ve 430.200 TL para cezası ile cezalandırılmasına, unsurları oluşmadığından resmî belgede sahtecilik suçundan beraatine hükmedilmiştir. Söz konusu kararın istinaf incelemesinde olduğu tespit edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

28. 11/12/2010 tarihli ve 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kanunu'nun "Kurulun görevleri" kenar başlıklı 4. maddesinin başvuruya ilişkin HSK kararının alındığı tarihteki hâlinin ilgili şöyledir:

"(1) Kurulun görevleri şunlardır:

...

b) Hâkim ve savcılarla ilgili olarak;

1) Mesleğe kabul etme,

2) Atama ve nakletme,

...

6) Meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme,

7) Disiplin cezası verme,

8) Görevden uzaklaştırma,

işlemlerini yapmak.

...

c) (Değişik: 15/2/2014-6524/22 md.) Adli ve idari yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma ile hâkim ve savcılar hakkında denetim, araştırma, inceleme ve soruşturma yapılması konularına münhasır olmak üzere genelge düzenlemek.

d) Yargıtay ve Danıştaya üye seçmek.

e) Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek.

(2) Kanunlarda açıkça Bakanlığa verilenler dışında, hâkim ve savcıların tüm özlük işleri Kurul tarafından yerine getirilir"

29. 6087 sayılı Kanun'un 33. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Genel Kurulun veya dairelerin, meslekten çıkarma cezasına ilişkin kesinleşmiş kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulabilir; diğer kararları yargı denetimi dışındadır. Meslekten çıkarma kararlarına karşı açılan iptal davaları ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda görülür. Bu davalar, acele işlerden sayılır."

30. 2802 sayılı Kanun'un "Adayların nitelikleri" kenar başlıklı 8. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Adaylığa atanabilmek için: (...) I) Yazılı yarışma sınavı ile mülakatta başarı göstermek, j) Hakimlik ve savcılık mesleğine yakışmayacak tutum ve davranışlarda bulunmaması olmak, (...) şarttır."

31. 2802 sayılı Kanun'un "Hakimlik ve savcılık görevlerinin sona ermesi" kenar başlıklı 53. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Hakim ve savcılarun: a) Bu Kanun hükümlerine göre meslekten çıkarılmaları veya meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilmesi, b) Haklarında soruşturma ve kovuşturma bulunması halleri hariç olmak üzere, mesleğe alınma koşullarından herhangi birini taşımadıklarının sonradan anlaşılması, c) Görevdeyken, 8 inci maddenin (a), (d) ve (g) bentlerinde yazılı niteliklerden herhangi birini kaybetmeleri, d) Meslekten çekilmeleri veya çekilmiş sayılmaları, e) İstek, yaş haddi veya malullük nedenlerinden biriyle emekliye ayrılmaları, f) Ölümleri, hallerinde görevleri sona erer."

32. 2802 sayılı Kanun'un "Meslekten çıkarma cezası" kenar başlıklı 69. maddesi şöyledir:

"Meslekten çıkarma: Bir daha mesleğe alınmamak üzere göreve son verilmesidir. 68 inci maddenin (e) bendinde yazılı hallerden dolayı hangi sınıf ve derecede olursa olsun iki defa, diğer hallerden dolayı bir derecede iki veya derece ve sınıf kaydı aranmaksızın üç defa yer değiştirme veya derece yükselmesinin durdurulması cezası almış olmak veya taksirli suçlar hariç olmak üzere, altı aydan fazla hapis veya affa uğramış olsa bile 8 inci maddenin (h) bendinde yazılı suçlardan biri ile kesin hüküm giymek meslekten çıkarılmayı gerektirir. Ancak, verilen cezanın 8 inci maddenin (h) bendinde yazılı suçlardan dolayı verilmemiş olması ve cezanın ertelenmiş, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50 nci maddesindeki tedbirlerden birine çevrilmiş veya yüzseksen günden fazla adli para cezası olması halinde meslekten çıkarma cezası yerine, yer değiştirme cezası verilir. Birinci fıkra dışında kalan ceza mahkûmiyetlerinin ertelenmiş veya 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50 nci maddesindeki ceza veya tedbirlere çevrilmiş olup olmadığına bakılmaksızın suçun niteliğine göre 64, 65, 66, 67 veya 68 inci maddelerde sayılan disiplin cezalarından biri verilir. Hükümlülüğü gerektiren suç, mesleğin şeref ve onurunu bozan veya mesleğe olan genel saygı ve güveni gideren nitelikte görülürse, Kanunda daha altı derecede bir disiplin cezası öngörülmemiş olmak kaydıyla, cezanın miktarına ve ertelenmiş veya 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50 nci maddesindeki ceza veya tedbirlerden birine çevrilmiş olup olmadığına bakılmaksızın, meslekten çıkarma cezası verilir."

33. 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin "Yargı mensupları ile bu meslekten sayılanlara ilişkin tedbirler" kenar başlıklı 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"(1)Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen ... hâkim ve savcılar hakkında Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulunca ... meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilir..."

34. 2/1/2017 tarihli ve 685 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (685 sayılı KHK) "Yargı denetimi" kenar başlıklı 11. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"(2) 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin birinci fıkrası ile 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrası kapsamında meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilenler, kararın kesinleşmesinden itibaren altmış gün içinde ilk derece mahkemesi olarak Danıştaya dava açabilir."

35. 685 sayılı KHK'nın "Geçiş hükümleri" kenar başlıklı geçici 1. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"(4) Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yayımlandığı tarihten önce 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin birinci fıkrası ile 6749 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrası kapsamında meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilenler, bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yayımlandığı tarihten itibaren altmış gün içinde 11 inci maddenin ikinci fıkrasında yer alan hükümlere göre dava açabilir. Bu kapsamda idare mahkemelerinde derdest olan davalar Danıştaya gönderilir. Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yayımlandığı tarihten önce açılmış olup da karar verilen dosyalarda da bu fıkra hükümleri uygulanır."

36. 667 sayılı KHK'nın 3. maddesi doğrultusunda HSK kararı ile meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına karar verilen bir Cumhuriyet savcısının ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda açtığı davada Danıştay Beşinci Dairesinin verdiği 4/10/2016 tarihli ve E.2016/8196, K.2016/4066 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"T.C. Anayasasının 139. maddesinde 'Hâkimler ve savcılar azlolunamaz, (...) Meslekten çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymiş olanlar, (...) veya meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilenler hakkında kanundaki istisnalar saklıdır.' hükmüne, 159. maddesinin 8. fıkrasında, 'Kurul, (...) meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar; (...) hükmüne ve 10. fıkrasında ise 'Kurulun meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz.' hükmüne yer verilmiştir.

Görüldüğü üzere, Anayasa, hakim ve savcıların görevlerinin sona ermesi sonucunu doğuran işlemleri disiplin cezaları ve meslekte kalmalarının uygun olmadığı yolunda verilen kararlar olarak ikiye ayırmış, bunlardan sadece bir disiplin cezası olan meslekten çıkarma cezasına karşı yargı yolunu açık tutmuştur.

(...)

Buna göre KHK'nın 3. ve 4. maddelerinde öngörülen meslekten veya kamu görevinden çıkarma; adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak terör örgütleri ile milli güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu kabul edilen diğer yapıların kamu kurum ve kuruluşlarındaki varlığını ortadan kaldırmayı amaçlayan, geçici olmayan ve nihai sonuç doğuran 'olağanüstü tedbir' niteliğindedir.

Bu durumda, davacı hakkındaki, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulu'nun 24.08.2016 tarih ve 2016/426 sayılı kararının disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan ve yargı denetimine tabi bir disiplin cezası olan meslekten çıkarma cezası niteliğinde olmadığı dikkate alındığında, 6087 sayılı Kanunun yukarıda yer verilen 33. maddesinde yer alan hüküm uyarınca, ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülebilecek bir uyumsuzluk bulunmadığından, çözümünde idari yargıda genel görevli yargı yeri olan idare mahkemelerinin görevli olduğu sonucuna varılmıştır."

37. 667 sayılı KHK uyarınca Danıştay Beşinci Dairesinin meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına karar verilen hâkim ve savcılar hakkında alınan söz konusu kararların hukuki niteliğini değerlendirdiği 10/2/2022 tarihli ve E.2017/3615, K.2022/397 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Anayasa'nın 139. maddesinde hâkim ve savcıların görevlerinin sona ermesi sonucunu doğuran işlemler, disiplin cezaları ve meslekte kalmalarının uygun olmadığı yönünde verilen kararlar olarak ikiye ayrılmıştır. 24/02/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 'Hâkimlik ve savcılık görevlerinin sona ermesi' kenar başlıklı 53. maddesinde de disiplin cezası niteliğindeki meslekten çıkarma işlemi ile hâkimlik ve savcılık görevinin sona ermesi sonucunu doğuran diğer işlemler ayrı ayrı belirtilmiştir.

Dolayısıyla 667 sayılı KHK'nın 3. maddesi uyarınca hâkim ve savcılarının meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına ilişkin kararların, bu kişilere disiplin cezası verilmesine ilişkin kararlardan ayrı nitelikte olduğu konusunda duraksama bulunmamaktadır."

38. Danıştay Beşinci Dairesinin yargı mensuplarının mesleğe kabul kararının kaldırılmasına ilişkin işleme karşı yargı yoluna başvurulmasının mümkün olup olmadığını tartıştığı 16/11/2021 tarihli ve E.2019/1563, K.2021/3736 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...yargı mensuplarının meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına ilişkin ve yargı yolu açık olan bir uyumsuzluktan kaynaklanmadığı açık olup, dava konusu hakimlik mesleğine kabul kararının kaldırılmasına ve görevinin sonlandırılmasına ilişkin Kurul kararına karşı, Anayasa'nın 159. maddesinin onuncu fıkrası uyarınca yargı yoluna başvurulması hukuken mümkün olmadığından, söz konusu işleme karşı açılan davanın esasını inceleme olanağı bulunmamaktadır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

39. Anayasa Mahkemesinin 11/1/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

40. Başvurucu; iki yıldır tutuklu olduğunu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânı olmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

41. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Şerif Ay* (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

42. Başvurucu; mesleğe kabul kararının kaldırılmasına ilişkin kararın amacı ve sonucu itibarıyla meslekten çıkarma cezası olduğunu, işlemin idare tarafından verilen isme göre değil sonucuna göre mahkemece vasıflandırılması gerektiğini iddia etmiştir. Başvurucu, açtığı davanın incelenmemesi nedeniyle etkili başvuru hakkı ile hak arama hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

43. Bakanlık görüşünde;

i. HSK'ya iletilen ihbar üzerine HSK başmüfettişleri tarafından inceleme başlatıldığı, söz konusu ihbarda bazı adayların yazılı yarışma sınavı sorularını önceden ele geçirerek haksız ve hileli şekilde yazılı sınavda başarı sağladığına dair iddiaların yer aldığı, HSK tarafından gerçekleştirilen inceleme sonucunda bazı adayların soruları önceden aldığına dair bulgulara ulaşıldığı ve alınan bilirkişi raporlarının da bu durumu doğruladığı, bu nedenle başvurunun mesleğe kabul kararının kaldırılmasına karar verildiği belirtilmiştir.

ii. UYAP kayıtlarının tetkikinden başvurunun kamu kurum ve kuruluşları zararına dolandırıcılık, silahlı terör örgütüne üye olma ve resmî belgede sahtecilik suçlarından Ankara 15. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılandığı, anılan Mahkemenin 11/10/2018 tarihli kararıyla kamu kurum ve kuruluşları zararına dolandırıcılık ve silahlı terör örgütüne üye olma suçlarından mahkûmiyetine, resmî belgede sahtecilik suçundan ise beraatine karar verildiği belirtilmiş; kararın istinaf yolunda bozulması üzerine başvurunun yargılamasına devam edildiği ifade edilmiştir.

iii. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında hâkim ve savcılarla ilgili işlemlere yönelik iç hukukta başvuru yolu olmadığına işaret edilerek başvuruların Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesi kapsamı dışında olduğunun ifade edildiği, somut bireysel başvurunun konu bakımından Anayasa Mahkemesinin yetki alanı içinde olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

iv. HSK'nın *mesleğe kabul kararının geri alınması* işleminin mesleğe kabul kararından önceki olaylardan kaynaklandığı ve idarenin bu işlemi gerçekleştirme iradesinin sakatlanması nedeniyle tesis edildiği, meslek içinde gerçekleşen olaylar nedeniyle alınan meslekten çıkarma kararlarından bu yönden farklılık arz ettiği ifade edilmiştir.

44. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında HSK'nın alacağı kararlar arasında mesleğe kabul kararının kaldırılması şeklinde bir kararın olmadığını, bu kararın sonucu itibarıyla meslekten çıkarma olduğunu belirtmiş; hâkimlerin mahkemeye erişim haklarının engellenmesi suretiyle meslekten çıkarılmalarının hâkimlik teminatını yok edebileceğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

45. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

46. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun yukarıda belirtilen şikâyetleri bağlamındaki ihlal iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

47. Anayasa'nın 125. maddesinin ilk cümlesi şöyledir:

"İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır."

48. Anayasa'nın *"Hâkimlik ve savcılık teminatı"* başlıklı 139. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Hâkimler ve savcılar azlolunamaz, kendileri istemedikçe Anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamaz; bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa, aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamaz."

Meslekten çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymiş olanlar, görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceği kesin olarak anlaşılanlar veya meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilenler hakkında kanundaki istisnalar saklıdır."

49. Anayasa'nın Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkilerini düzenleyen 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

50. 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik öncesinde Anayasa'nın *"Hâkimler ve Savcılar Kurulu"* kenar başlıklı 159. maddesinin (10) numaralı fıkrasında *"Kurul kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz."* hükmü yer almaktadır. Anılan değişikliktan sonra 159. maddenin (8) ve (10) numaralı fıkraları şöyledir:

" ...

Kurul, adli ve idari yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar; Adalet Bakanlığının, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlar; ayrıca, Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirir.

...

Kurulun meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz."

51. 5982 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 159. maddesine ilişkin değişiklik getiren ve bu değişikliklerle HSK tarafından verilen meslekten çıkarma kararlarına karşı yargı yolunu açan 22. maddesinin gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Yürürlükteki düzenlemede, Kurul kararları tamamen yargı denetimine kapalı iken, yapılan değişiklikle meslekten çıkarma cezalarına ilişkin kararlar yargı denetimine açılmaktadır. Kurulun diğer kararları için ise etkili iç itiraz sistemi öngörülmektedir."

52. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

...

(3) Yasama işlemleri ile düzenleyici idari işlemler aleyhine doğrudan bireysel başvuru yapılamayacağı gibi Anayasa Mahkemesi kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler de bireysel başvurunun konusu olamaz."

53. HSK işlemine karşı yapılan bireysel başvurunun kabul edilebilir olması için Anayasa'nın bu işleme karşı yargı yolunu kapatmamış olması gerekir. Anayasa'nın 159. maddesine göre yargı yolu açık olan tek HSK işlemi meslekten çıkarma cezasıdır. Bu sebeple HSK'nın mesleğe kabul kararını kaldırması işleminin meslekten çıkarma cezası mahiyetinde olup olmadığı değerlendirilmelidir.

54. Öte yandan 685 sayılı KHK'nın "Yargı denetimi" kenar başlıklı 11. maddesinin (2) numaralı fıkrasında 667 sayılı KHK'nın 3. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 3. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilenlerin kararın kesinleşmesinden itibaren altmış gün içinde ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda dava açabileceği düzenlenmiştir. Başvuruya konu HSK kararının OHAL ilanından önce tesis edildiği görüldüğünden başvuruçunun anılan KHK kapsamında olmadığı anlaşılmıştır.

55. Başvurucunun mesleğe kabul kararının HSK tarafından kaldırılması işlemine karşı açtığı dava, Anayasa'nın 159. maddesinin onuncu fıkrası uyarınca anılan işleme karşı yargı yolunun kapalı olduğu gerekçesiyle incelenmeksizin reddedilmiştir.

56. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa'nın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler bireysel başvurunun konusu olamayacağından, öncelikle başvuru konusu işleme karşı bireysel başvuru yapıp yapılamayacağının incelenmesi gerekir.

57. Başvuruda başka bir kabul edilemezlik nedeni bulunmamakla birlikte uyumsuzluk konusu HSK Üçüncü Dairesi işleminin Anayasa ile yargı denetimi dışında tutulup tutulmadığının, başka bir ifadeyle başvurunun konu bakımından Anayasa Mahkemesinin yetki alanı içinde olup olmadığı (konu bakımından yetki kriteri) değerlendirilmelidir. Yapılacak bu değerlendirme, HSK'nın mesleğe kabul kararını kaldırması kararlarına karşı yargı yolunun açık olup olmadığının tespitine bağlıdır. Anılan tespit de işin esasını incelemeyi gerektirmektedir.

58. Dava konusu yapılan mesleğe kabul kararının kaldırılması işlemine karşı Anayasa ile yargı yolunun kapatılıp kapatılmadığı hususunda ulaşılabilecek sonuç hem başvurunun konu bakımından Anayasa Mahkemesinin yetkisi kapsamına girip girmediğini hem de mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediğini ortaya koyacaktır. Bu sebeple konu bakımından yetki ve uygulanabilirlik meselelerinin esasla birlikte incelenmesi uygun görülmüştür.

b. Esas Yönünden

i. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

59. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine *adil yargılanma* ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'yi yorumlayan AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (*Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

60. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (*Mohammed Aynasah*, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

61. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyumsuzluğu mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyumsuzluğun

etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

62. Somut olayda HSK'nın mesleğe kabul kararının kaldırılması işlemine karşı açılan davanın incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle başvurunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

63. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

64. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama şartlarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

65. Bu bakımdan öncelikle başvurunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir.

(1) Genel İlkeler

66. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfi müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

67. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şekli manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şekli manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şekli anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hidir Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

68. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik şartının sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

69. Bir uyumsuzlukta uygulanacak hukuk kurallarının ve özellikle müdahalenin kanuni dayanağını oluşturan kanun hükümlerinin yorumlanması derece mahkemelerinin takdirindedir. Derece mahkemelerince mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin

kanuni dayanağını oluşturduğu ifade edilen hükümlerle ilgili olarak geliştirilen yorumların isabetli olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Bununla birlikte derece mahkemelerinin yorumlarının kanunun açık lafzıyla çelişki içinde olduğu veya kanun metni dikkate alındığında bireyler tarafından öngörülmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşıldığı hâllerde mahkemeye çirişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılması mümkündür (*Ziya Özden*, B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 59).

70. Somut olayda HSK Üçüncü Dairesi, başvurunun mesleğe kabul kararını kaldırmış; başvurunun bu karara karşı yaptığı yeniden inceleme ve itiraz başvuruları reddedilmiştir. Açılan iptal davası ise işlemin Anayasa uyarınca yargı denetimine tabi olmadığı gerekçesiyle incelenmeksizin reddedilmiştir.

71. Yukarıda alıntılanan normatif düzenlemelerden (bkz. § 28) anlaşıldığı üzere HSK; hâkim ve savcılarının mesleğe kabullerinden meslekten çıkarılmalarına, terfilerinden yüksek yargı üyesi seçilmelerine kadar meslek mensuplarına ilişkin kararlar alan bir anayasal kurumdur. HSK'nın meslekten çıkarma cezalarına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı yolu kapalıdır.

72. 6087 sayılı Kanun'un 33. maddesi uyarınca HSK Genel Kurulu ve dairelerinin meslekten çıkarma cezası haricindeki kararlarına karşı yargı yolu kapalıdır. Somut olayda davanın konusunu oluşturan mesleğe kabul kararının kaldırılması kararına karşı yargı yolunun açık olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Bunun için öncelikle meslekten çıkarma cezasının ne olduğu ortaya konulmalı ve devamında başvuru konusu mesleğe kabul kararının kaldırılması kararının bu kapsamda olup olmadığı irdelenmelidir.

(2) Meslekten Çıkarma Cezası

(a) Anayasal Kavramların Yorumu

73. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması ölçütlerinden biri de *Anayasa'nın sözüne uygunluktur*. Anayasa Mahkemesi, somut olaya uygun düştüğü takdirde kamu gücünü kullanan organların temel hak ya da özgürlüklere yaptıkları müdahalelerin Anayasa'nın sözüne uygun olup olmadığını da değerlendirir. Böyle bir değerlendirme yapılması, Anayasa'nın 13. maddesinin emredici hükmünün bir gereğidir (*Kadri Enis Berberoğlu (2)* [GK], B. No: 2018/30030, 17/9/2020, § 68).

74. Mevcut olayda çözümlenmesi gereken temel mesele mesleğe kabul kararının kaldırılması kararlarına karşı yargı yolunun kapalı olup olmadığıdır. Bunun için Mahkemenin mesleğe kabul kararının kaldırılmasını Anayasa'nın 159. maddesinin onuncu fıkrasında yer alan meslekten çıkarma cezası kapsamında görmemesine ilişkin yorumunun Anayasa'nın sözüne uygun olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

75. Öncelikle Anayasa'nın 159. maddesinde yer alan meslekten çıkarma cezasının ne olduğunun Anayasa'nın yorumlanması yoluyla ortaya konması gerekmektedir. Nitekim norm denetiminde olduğu gibi bireysel başvuru yolunda da Anayasa maddelerine ilişkin nihai yorum yetkisi Anayasa Mahkemesine aittir (*Kadri Enis Berberoğlu (2)*, § 71).

76. Temel hakka müdahaleye yol açan yorumun Anayasa'nın sözüne uygun olmadığı ve Anayasa'nın 159. maddesine aykırı davranıldığı tespit edilmesi hâlinde başvuru makamının mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğinden söz edilebilir.

77. Anayasa Mahkemesi bir Anayasa maddesini yahut Anayasa'da yer alan bir kavramı otonom olarak yorumlamaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için birçok karar arasında bkz. *Ömer Faruk Gergerlioğlu* [GK], B. No: 2019/10634, 1/7/2021, § 82, *Leyla Güven* [GK], B. No: 2018/26689, 7/4/2022, § 97). Otonom yorum için Anayasa'nın bütününe bakılmalı ve buna uygun bir yorum benimsenmelidir. Bu yorum yapılırken idarelerin bu kavrama verdikleri ismin yahut kavramın kanunlarda ne şekilde tanımlandığının dikkate alınması zorunlu değildir. Öte yandan yorumlanacak kavramların Anayasa ile uyumlu ve kendi içinde tutarlı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda ilgili kanunların ve idarenin bu kavrama yüklediği anlamın da yorumda kullanılmasına bir engel bulunduğu söylenemez.

(b) 2802 sayılı Kanun'da Meslekten Çıkarma Cezası

78. 2802 sayılı Kanun'un 62. ila 76. maddelerinde hâkim ve savcılara sıfat ve görevlerinin gereklerine uymayan hâl ve hareketlerinin tespit edilmesi üzere verilmesi öngörülen disiplin cezaları düzenlenmiştir. Kanun'un 62. maddesinde bu cezalar uyarma, aylıktan kesme, kınama, kademe ilerlemesini durdurma, derece yükselmesini durdurma, yer değiştirme ve meslekten çıkarma olarak sayılmıştır. Meslekten çıkarma cezası da bu kapsamda 2802 sayılı Kanun'un 69. maddesinde bir disiplin cezası olarak düzenlenmiştir.

79. Anayasal bir kurum olan HSK'nın oluşumu, görev ve yetkilerine ilişkin düzenlemeler Anayasa'nın 159. maddesinde yapılmıştır. Aynı maddenin onuncu fıkrasında ise HSK'nın kararlarına karşı kural olarak yargı yolunun kapalı olduğu, sadece meslekten çıkarma cezasına karşı yargı yolunun açık olduğu belirtilmiştir. Hâkim ve savcılarının görevlerinin nasıl sona ereceğine ilişkin düzenlemelere ise Anayasa'nın 139. maddesinde yer verilmiştir. Bu maddede, hâkim ve savcılarının -maddenin ikinci fıkrasında belirtilen- bazı istisnalar dışında azlonulamayacakları -ayrıca yaş haddinden önce emekliye sevk edilemeyecekleri ve kadrosuzluk gerekçesiyle özlük haklarından mahrum bırakılamayacakları- açıkça ifade edilmiştir.

80. Anayasa'nın 139. maddesindeki azil kavramı, hâkim ve savcılarının görevlerine herhangi bir şekilde son verilmesi anlamına gelmektedir. Bu itibarla Anayasa'nın 159. maddesinin onuncu fıkrasındaki "*meslekten çıkarma cezası*" kavramının da Anayasa'nın 139. maddesinin birinci fıkrasındaki azil kapsamında olduğu anlaşılmaktadır. Anayasa'nın 139. maddesinin ikinci fıkrasındaki "*meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilenler*" kavramı meslekten çıkarma cezalarını kapsamaktadır. 2802 sayılı Kanun'da ise bu iki durumun ayrı ayrı düzenlendiği görülmektedir. 2802 sayılı Kanun'daki düzenlemelere bakıldığında anayasal kavramlar olan *meslekten çıkarma cezası* ve *meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilenler* kavramlarının anayasal anlamlarından yer yer bağımsız şekilde kullanıldıkları (2802 sayılı Kanun'un ilgili maddeleri için bkz. §§ 31, 32), başka bir ifadeyle söz konusu kavramlara yüklenen anlamlarının kanun ve Anayasa'da farklılaştığı görüldüğünden 2802 sayılı Kanun yorum için kullanılmayacaktır. Sadece Anayasa'nın lafzı, sistematigi ve tarihsel durum değerlendirilerek aşağıda anayasal otonom yorum çerçevesinde değerlendirme yapılacaktır.

(c) Hâkimlik ve Savcılık Mesleği

81. Anayasa'nın "*Hakimlik ve savcılık teminatı*" kenar başlıklı 139. maddesinde, "*Hakimlik ve savcılık mesleği*" kenar başlıklı 140. maddesinde ve "*Hakimler ve Savcılar Kurulu*" kenar başlıklı 159. maddesinde "*meslek*" ve "*hâkimlik ve savcılık mesleği*" ifadelerinin aynı anlama gelmek üzere birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Bu bağlamda Anayasa'nın bu maddelerinde geçen meslek ifadeleri hâkimlik ve savcılık mesleği, meslekten çıkarma da bu mesleklerden çıkarma şeklinde anlaşılmaktadır.

82. Nitekim tek başına anayasal yoruma dayanak oluşturmamakla birlikte 2802 sayılı Kanun'da "*meslek*" ve "*hâkimlik ve savcılık mesleği*" ifadelerinin aynı anlama gelmek üzere birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir.

(d) Bir Ceza Olarak Meslekten Çıkarma

83. Meslekten çıkarmada meslek ile kastedilen hâkimlik/savcılıktır. Meslekten çıkarma ise mesleğe kabulle başlayan hâkimlik/savcılık görevinin sona ermesidir.

84. Anayasa'nın 159. maddesindeki meslekten çıkarma cezasının, ceza hukuku anlamında bir ceza olmadığı açıktır. Ceza kavramı disiplin cezasını kapsamaktadır. Burada tartışılması gereken husus ceza kavramının disiplin cezasından ibaret olup olmadığıdır. Diğer bir deyişle kavramı meslekten çıkarma (disiplin) cezası olarak anlamamanın yani sadece teknik anlamda disiplin cezası olduğunu ifade etmenin doğru olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

85. Bu değerlendirmeyi yapmak için Anayasa Mahkemesinin OHAL kapsamında çıkarılan KHK'lara dayanılarak yapılan meslekten çıkarmalara ilişkin kararlarına da bakılmalıdır.

86. Anayasa Mahkemesi 4/8/2016 tarihli ve E.2016/6, K.2016/12 sayılı kararında, iki üyesinin meslekten çıkarılmalarına dayanak olan 667 sayılı KHK'nın 3. ve 4. maddelerine göre kamu görevinden veya meslekten çıkarma tedbirlerini değerlendirmiştir. Anayasa Mahkemesi, anılan KHK'nın 3. ve 4. maddeleri kapsamında kamu görevinden veya meslekten çıkarmanın adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak terör örgütlerinin ve millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu kabul edilen diğer yapıların kamu kurum ve kuruluşlarındaki varlığını ortadan kaldırmayı amaçlayan, geçici olmayan ve nihai sonuç doğuran bir *olağanüstü tedbir* niteliğinde olduğunu, bu kapsamda yapılacak değerlendirmenin, adli suç veya disiplin suçu niteliğindeki somut bir eylemin soruşturulması mahiyetinde olmadığını, burada ulaşılabilecek kanaatin cezai sorumluluğun tespitinden bağımsız olduğunu belirtmiştir (AYM, E.2016/6 (D. İş), K.2016/12, 4/8/2016, §§ 79, 86, 96; *Mustafa Baldir*, § 69; *Mustafa Özerzi*, § 103).

87. Danıştay Beşinci Dairesinin hâkim ve savcılarının KHK hükmü uyarınca meslekten çıkarılmasına ilişkin davalarla ilgili kararlarında, 667 sayılı KHK'nın 3. maddesi uyarınca hâkim ve savcılarının meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmasına ilişkin kararların disiplin cezası verilmesine ilişkin kararlardan ayrı nitelikte olduğu hususunda duraksama bulunmadığı vurgulanmıştır (bkz. § 37).

88. 667 sayılı KHK'nın 3. maddesi doğrultusunda HSK kararı ile meslekte kalmalarının uygun olmadığına, meslekten çıkarılmalarına karar verilen hâkim ve savcılarının

ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda açtıkları davaları Danıştay Beşinci Dairesi görev yönünden reddetmiştir. Görevsizliğe ilişkin söz konusu kararların gerekçesinde, Anayasa'nın hâkim ve savcılarının görevlerinin sona ermesi sonucunu doğuran işlemleri disiplin cezaları ve meslekte kalmalarının uygun olmadığı yolunda verilen kararlar olarak ikiye ayırdığı ve bunlardan sadece disiplin cezası olan meslekten çıkarma cezasına karşı yargı yolunu açık tuttuğu ifade edilmiş, söz konusu işlemlerin olağanüstü tedbir niteliğinde olup disiplin suçu işlemesi karşılığında uygulanan ve yargı denetimine tabi bir disiplin cezası olan meslekten çıkarma cezası niteliğinde olmadığı, bu sebeple davanın ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda görülecek davalardan olmadığı belirtilmiştir (bkz. § 36).

89. Mezkûr nitelikteki kararlardan sonra yürürlüğe giren 685 sayılı KHK'nın 11. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise söz konusu - meslekte kalmalarının uygun olmadığı ve meslekten çıkarılma- HSK kararlarına karşı yargı yolunun açık olduğu ve yargı yerinin Danıştay olduğu düzenlemesi yapılmıştır. 685 sayılı KHK'nın geçici 1. maddesinin (4) numaralı fıkrası ile de bu kapsamda daha önce tesis edilen işlemler yönünden de aynı imkân tanınmıştır.

90. Yargı yolu ihdas eden bu KHK düzenlemesinin Anayasa'ya uygun olup olmadığı norm denetiminde -şekil bakımından denetlenmesine (AYM, E.2018/41, K.2018/68, 31/05/2018) rağmen- esas bakımından Anayasa Mahkemesinin önüne gelmemiştir. Bununla birlikte bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi *Murat Hikmet Çakmakçı* (B. No: 2016/35094, 15/2/2017) kararında; 667 sayılı KHK uyarınca HSK tarafından hâkimlik mesleğinden çıkarılan başvurusunun başvurusunu 685 sayılı KHK'nın 11. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile geçici 1. maddesinin (4) numaralı fıkrası doğrultusunda bireysel başvurudan önce tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu değerlendirmesiyle *başvuru yollarının tüketilmediği* gerekçesiyle kabul edilemez bulmuştur. Anayasa Mahkemesi 685 sayılı KHK ile belirginleştirilen dava yolunun telafi kabiliyetini haiz, etkili bir yargı yolu olduğu ve bu başvuru yolu tüketilmeden başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun *ikincilik niteliği* ile bağdaşmadığı sonucuna varmıştır (bu yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Osman Berk*, B. No: 2017/12608, 11/12/2019, § 104 ; *Murat Hikmet Çakmakçı*, § 28; *Hacı Osman Kaya*, § 29). Bu durumda Anayasa Mahkemesinin olağanüstü tedbir mahiyetindeki meslekten çıkarmaları -dolaylı da olsa- Anayasa'nın 159. maddesinin onuncu fıkrasındaki yargı yolu istisnası olan *meslekten çıkarma cezası* kapsamında görüldüğü söylenebilir.

91. OHAL döneminde hâkim ve savcılarının meslekten çıkarılmaları bir disiplin cezası olmamakla birlikte bu işlemlere karşı yargı yolunun tanınması ve Anayasa Mahkemesinin bu yolu etkili bir yol olarak görmesi Anayasa'nın 159. maddesindeki meslekten çıkarma cezasının disiplin cezası ile sınırlı olmadığını göstermektedir.

92. Bu değerlendirmeler ışığında meslekten çıkarma cezasındaki *ceza* kavramının disiplin cezasını kapsamakla birlikte sadece bundan ibaret olmadığı anlaşılmıştır. Nitekim yukarıda izah edildiği üzere kanun koyucu da Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 159. maddesinin onuncu fıkrasındaki "*meslekten çıkarma cezası*"nı sadece teknik anlamda disiplin cezası ile sınırlandırmamıştır.

93. Son tahlilde ceza hukuku ve salt disiplin hukuku anlamında bir *ceza* olmayan meslekten çıkarmanın anayasal bakımdan hukuki mahiyetini belirlemek için Anayasa'nın 159. maddesi Anayasa'nın 139. maddesi ile birlikte değerlendirilmelidir. Söz konusu anayasal kavramın anlamının ortaya konulabilmesi için Anayasa'nın ilgili hükümleri birlikte ele alınarak buna uygun bir yorum benimsenmelidir.

(3) Otonom Yorum Çerçevesinde Hâkimlik Teminatı

94. Adaletin toplumdaki öneminin bir yansıması olarak hâkimlik mesleği, toplum hayatında her zaman çok önemli bir yere ve göreve sahip olmuştur. Hâkim; bir uyuşmazlığı çözerken, suçluyu tespit edip cezalandırırken, bir hakkı sahibine teslim ederken kişilerin hak ve özgürlüklerine, bireysel ya da toplumsal yaşam alanlarına herkesten çok daha fazla temas edebilmektedir. Yine hâkim, yargılama ve hüküm verme yetkisini kullanırken devlet ile bireyler arasındaki uyuşmazlıkları da çözüme bağlamakta ve bu bağlamda devlet organlarının kullandığı yetkinin hukukiliğini denetleyebilmektedir. Bu nedenle hâkimlik mesleği, özel bir statü olarak Anayasa ile teminat altına alınmıştır. Anayasa'nın 138. maddesinde "*mahkemelerin bağımsızlığı*", 139. maddesinde "*hâkimlik ve savcılık teminatı*" konularında ayrıntılı güvencelere yer verilmiş, 140. maddesinde ise "*hâkimlik ve savcılık mesleği*" hakkında bu güvenceler doğrultusunda düzenlemeler getirilmiştir (Mustafa Başer ve Metin Özçelik, B. No: 2015/7908, 20/1/2016, § 158).

95. Anayasa'da hâkimlik mesleğinin yanı sıra savcılık da özel bir statü olarak belirtilmiş ve Anayasa'nın 139. maddesinde "*hâkimlik ve savcılık teminatı*" birlikte düzenlenmiştir (Süleyman Bağrıyankı ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/1/2016, § 234).

96. Anayasa'nın hâkimlik teminatını düzenleyen 139. maddesinde, hâkimler ve savcılar azlolunamayacağı, kendileri istemedikçe Anayasa'da gösterilen yaştan önce emekliye ayırlamayacağı, bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamayacağı hükme bağlanmıştır. Meslekten çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymiş olanlar, görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceği kesin olarak anlaşılanlar veya meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilenler hakkında kanundaki istisnaların saklı olduğu belirtilmiştir. Anayasa'nın 140. maddesinin dördüncü fıkrasında ise hâkimler ve savcılar altmış beş yaşını bitirinceye kadar hizmet görecekları düzenlenmiştir.

97. Anayasa'nın 139. maddesinde hâkim ve savcılık görevinin sona erdirilmesi yani hâkimlik teminatının kaybı *azil* olarak ifade edilmiştir. *Azil* kavramıyla hâkim ve savcılar görevlerine herhangi bir şekilde son verilmesinin kastedildiği anlaşılmaktadır. Maddenin birinci fıkrasında hâkim ve savcılar azledilemeyeceği belirtilmiş, ikinci fıkrasında ise bu kuralın istisnalarına yer verilmiştir. Anılan fıkra üç istisnai hâl; kişinin meslekten çıkarmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymiş olması, görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceğinin kesin olarak anlaşılmaması ve meslekte kalmasının uygun olmadığına karar verilmesi şeklinde düzenlenmiştir.

98. Anayasa'nın hâkim ve savcılık teminatını sona erdiren 159. maddesinin onuncu fıkrasındaki "*meslekten çıkarma cezası*" kavramının da Anayasa'nın 139. maddesinin birinci fıkrasındaki *azil* kavramı kapsamında olduğu açıktır. Aksi hâlde Anayasa'nın 139. maddesi ile 159. maddesi arasında uyumlu olmayan bir yorum yapılmış olur. Diğer bir deyişle hâkim ve savcılar görevlerine son verilmesi sonucunu doğuran *meslekten çıkarma cezası*, hâkim ve savcılar görevlerine herhangi bir şekilde son verilmesini ifade eden *azil* kavramı dışına çıkarılmış olur. Anayasa'nın 159. maddesinin izin verdiği *meslekten çıkarma cezasının* Anayasa'nın 139. maddesindeki *azil* yasağı kapsamında kalmaması için ise anılan maddenin ikinci fıkrasında sayılan istisnaların kapsamına girmesi gerekir. Ancak bu şekilde söz konusu Anayasa hükümleri birbiriyle uyumlu yorumlanmış olur.

99. Anayasa'nın 159. maddesinin onuncu fıkrasındaki "*meslekten çıkarma cezası*" kavramının Anayasa'nın 139. maddesinin ikinci fıkrasındaki istisnalardan "*meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilenler*" istisnası içinde kaldığı değerlendirilmiştir.

100. Bu noktada bir azil türü olan meslekten çıkarmanın hangi sebeple ceza olarak ifade edildiğinin belirginleştirilmesi hangi azillere karşı dava yolunun açık olduğunu anlamak için gereklidir.

101. Arapça kökenli olan *ceza* kelimesi, iyi veya kötü karşılık anlamına gelmektedir. Hukuki terim olarak ise *cezanın* uygunsuz bir eylemde bulunan kişiye verilen karşılık olduğu söylenebilir.

102. Meslekten çıkarma cezasının ceza hukuku anlamında bir ceza olmadığına ilişkin olarak yukarıda yapılan değerlendirmeye dayanılarak buradaki ceza kelimesinin kişinin kusurlu fiiline karşılık olarak uygulanan yaptırım olduğu açıktır.

103. HSK kararlarına karşı yargı yoluna başvurulamamasının istisnasını teşkil eden *meslekten çıkarma cezasının* kapsamına, disiplin cezası dışında genel olarak hâkim ve savcıların kusurlu eylem ve durumları nedeniyle Anayasa'nın 139. maddesinin ikinci fıkrası anlamında *meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilip* azledilmeleri sonucunu doğuran tasarrufların da girdiğini kabul etmek gerekir.

104. Bu bağlamda meslekten çıkarma cezası hâkim veya savcının bir kusurlu davranışı/ fiili üzerine yapılan bir azildir.

(4) Mesleğe Kabul Kararının Kaldırılması

105. Başvuruya konu HSK'nın mesleğe kabul kararının kaldırılması kararı, başvurunun girdiği sınava ait soruları sınav öncesinde elde ettiğine ve kullandığına yönelik kanaat nedeniyle 2802 sayılı Kanun'un 8. maddesinin (ı) bendinde yer alan yazılı yarışma sınavı ile mülakatta başarı göstermek ve (j) bendinde yer alan hâkimlik ve savcılık mesleğine yakışmayacak tutum ve davranışlarda bulunmamış olmak şeklindeki mesleğe alınma şartlarını taşımadığının sonradan anlaşıldığı gerekçesiyle 53. maddesinin (b) bendi uyarınca alınmıştır.

106. Başvurucunun kendi davranışından kaynaklanan bir sebeple hâkimlik mesleğinden çıkarıldığı ve hâkim adaylığı statüsüne geri döndüğü görülmüştür.

(5) İlkelerin Olaya Uygulanması

107. Yasama organı, HSK'nın tüm kararlarına karşı yargı yolu kapalıyken 2010 yılında yaptığı Anayasa değişikliği ile hâkimlik ve savcılık teminatını sona erdiren, ağır bir yaptırım olan meslekten çıkarma cezasına karşı yargı yolunu açmıştır. Bu ceza, kişinin kendi kusurlu fiil veya davranışı sonucunda meslekten yani hâkimlik yahut savcılıktan çıkarılması sonucunu doğurmakta, mesleğe kabulle başlayan ve anayasal bir teminat olan hâkimlik teminatını sona erdirmektedir.

108. Somut olayda mesleğe kabulü HSK tarafından yapılarak hâkimlik mesleğine başlayan başvurunun yaklaşık bir buçuk yıl sonra mesleğe kabul şartlarını taşımadığı gerekçesiyle mesleğe kabul kararı kaldırılmış ve hâkimlik mesleği sonlandırılmıştır. Mesleğe kabul kararının kaldırılması ile kişi her ne kadar hâkim adaylığı statüsüne döneceği anayasal teminat altında olan hâkimlik/savcılık mesleğinden çıkarılmaktadır. Başvurucunun mesleğe kabul ile başlayan hâkimlik görevi mesleğe kabul kararının kaldırılması ile sona ermiştir. Başvurucunun mesleğe kabul kararının kaldırılması bir azildir. Bu azil, Anayasa'nın 139. maddesinin ikinci fıkrasındaki "*meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilenler*" kapsamında.

109. Son olarak başvurunun mesleğe kabul kararının kaldırılmasına ilişkin HSK işleminin "*meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilenler*" içinde yer alan (ayrıntılı değerlendirme için bkz. §§ 98, 99) *meslekten çıkarma cezası* kapsamında olup olmadığı değerlendirilmelidir. Başvurucunun mesleğe kabul şartlarını taşımadığına ilişkin olarak dayanan kanun maddelerinden birinin de 2802 sayılı Kanun'un 8. maddesinin (j) bendindeki "*Hakimlik ve savcılık mesleğine yakışmayacak tutum ve davranışlarda bulunmamış olmak*" hükmü olduğu görülmektedir. Başvurucunun bu eylemi kendi kusurundan kaynaklanmaktadır. Bu eyleme karşılık olarak HSK tarafından idari takdir hakkı da kullanılarak bir ceza verilmiştir. Başvurucunun mesleğe kabul kararı kaldırılarak başvuru kendi fiili nedeniyle hâkimlik mesleğinden azledilmiştir. Bunun ise yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda Anayasa'nın 159. maddesinin onuncu fıkrasındaki *meslekten çıkarma cezası* niteliğinde olduğu ve bu nedenle bu işleme karşı yargı yolunun açık olması gerektiği sonucunu doğuracağı açıktır.

110. Anayasa'da meslekten çıkarma cezasının herhangi bir tanımı olmadığı gibi HSK'nın söz konusu kararı disiplin cezasına özgü usulle vermesine ilişkin bir kural da bulunmamaktadır. Bu sebeple meslekten çıkarma cezasının verilme usulü anayasal anlamda bu cezanın yargısal denetime tabi olup olmamasını etkilemeyecektir.

111. Türk hukukunda hak ve özgürlükleri sınırlayıcı düzenleme yapma yetkisi yasama organına aittir. Yargısal makamların hak ve özgürlükleri sınırlandıran kuralları geniş yorumlamaları, kanun koyucunun ihdas etmediği bir sınırlama getirmeleri durumunu ortaya çıkarabilir. Hukuk devleti ilkesine aykırılık teşkil eden bu durum uyumsuzluklarda uygulanacak hukuk kurallarının öngörülebilir olmasını zorunlu kılan adil yargılanma hakkına da zarar verebilir. Bu sakıncaların ortaya çıkmaması için derece mahkemelerinin hak ve özgürlükleri sınırlandıran kurallara ilişkin yorum yaparken yorumun kuralın kapsamını genişletici nitelikte olmaması, öngörülebilir sınırlar içinde kalması hususunda ihtiyatlı davranmaları önem taşımaktadır. Aksi hâlde ortaya çıkacak keyfî uygulamalar bireyleri güvencesiz duruma düşürür (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 104). Bu bağlamda özellikle hâkimlik ve savcılık teminatının bağımsız yargı için işlevi düşünüldüğünde yargı makamlarının bu teminatı sona erdiren işlemlere ilişkin olarak mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamaları dar yorumlaması gerekir.

112. Bu bağlamda anayasal anlamda meslekten çıkarma cezası mahiyetinde bir işlem varken anılan işlemin yargı denetimine kapalı olduğu gerekçesiyle verilen davanın incelenmeksizin reddi yönündeki karar ile mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanunilik unsurunu taşımadığı sonucuna ulaşılmıştır.

113. Öte yandan meslekten çıkarma sonucunu doğuran mesleğe kabul kararının kaldırılması kararına karşı yargı yolunun kapalı olduğunun kabul edilmesi, anayasal bir teminat olan hâkimlik teminatının anlamsız hâle gelmesine sebep olacaktır.

114. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

115. Başvurucu; hâkimlik mesleğinden çıkarılmadan önce kendisine savunma hakkı verilmemesi ve ilgili belgelere erişememesi nedeniyle savunma hakkının, ÖSYM tarafından sınavın iptal edilerek eş değeri ile tekrarlanmasına yönelik işleme karşı açtığı davada verilen iptal kararının uygulanmaması ve HSK Üçüncü Dairesi kararında karşıoy kullanan üyelerin meslekten çıkarılmaları üzerine bu karara yaptığı itirazın yeni atanan üyeler tarafından değerlendirilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Mahkemeye erişim hakkı yönünden ulaşılan ihlal sonucunda yeniden yargılama yapılacağından diğer iddiaların incelenmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

116. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesini istemiş ve 1.500.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

117. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aliğül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

118. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE YER OLMADIĞINA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 12. İdare Mahkemesine (E.2017/704, K.2017/865) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/1/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.